

دلایل وجود اختلاف قرائت در قرآن چیست؟

شاید بارها پیش آمده باشد که در محفل انس با قرآن قاری مصری یا قاری ایرانی قرآن را تلاوت کند و به نظر برسد که در حین قرائت جایی را غلط خوانده حال آنکه این همان اختلاف قرائت است.

شاید بارها پیش آمده باشد که در محفل انس با قرآن قاری مصری یا قاری ایرانی قرآن را تلاوت کند و به نظر برسد که در حین قرائت جایی را غلط خوانده حال آنکه این همان اختلاف قرائت است.

به گزارش شبستان، قرآن، آخرین کتاب آسمانی است که از طریق وحی و از سوی خدا به منظور نجات بشر از تاریکی گمراهی بر پیامبر نازل شد و خدا ضامن هرگونه تحریف تا ابد در آن شد.

علت وجود اختلاف قرائت در قرآن چیست؟ آیا این امر خود دلیلی بر وجود تحریف در قرآن نیست؟ حال آنکه خداوند در قرآن می فرماید: ما قرآن را نازل کردیم و ما از آن در برابر هرگونه تحریف محافظت می کنیم.

چگونگی جمع آوری و تالیف قرآن

بی تردید عامل نظم کلمات و ساخت جملات و عبارات بدیع از آنها، وحی اعجاز آمیز آسمانی است که بشر به هیچ روی در آن دست نداشته است؛ چنانکه با گذشت زمان، در این نظم، هیچ تغییری رخ نداده است.

دوره پیامبر (ص) پایان یافت و آیات قرآن به صورت قطعاتی پراکنده موجود بود و گروهی از حافظان قرآن نیز آن را در سینه داشتند. دوره پیامبر (ص) آیات سوره ها مرتب و سوره ها تکمیل و نام های آن نیز تعیین شده بود ولی جمع آنها با یکدیگر در یک مجلد در اوراق به هم پیوسته، بعداً انجام گرفت.

امیرالمومنین حضرت علی (ع) به عنوان اولین جامع و تدوین کننده قرآن بعد از رحلت پیامبر (ص) با در نظر گرفتن ترتیب نزول قرآن، اقدام به تدوین آن فرمودند که متأسفانه مورد پذیرش قرار نگرفت.

پس از ایشان، زید ابن ثابت به امر ابوبکر به این کار پرداخت و چند تن دیگر دست به تدوین قرآن زدند. از آنجا که جمع کنندگان مصف ها متعدد بودند اختلاف در مردم به وجود آمد و این اختلافات در بین اجتماعات مورد بحث واقع شد و بعضاً به جدال و نزاع بین مردم منجر گشت. عواقب وخیم این امر و اعلام خطر برخی از صحابه، عثمان را بر آن داشت تا اصحاب پیامبر (ص) را جمع آورده و موضوع را با آنها در میان گذارد. در پایان، قرآن در زمان خلافت عثمان با ترتیب فعلی تدوین و در اختیار مسلمانان قرار گرفت که مورد تایید کلیه فرق اسلامی است.

قابل توجه این که این امر مورد تایید امیرمومنان علی (ع) قرارگرفت و پس از آن که ایشان به خلافت رسیدند، مردم را تشویق کردند که به همان مصحف عثمان ملزم باشند و تغییری در آن ندهند و این از آن نظر بود که هیچ کس به بهانه اصلاح قرآن در آن تغییر و تحریفی به وجود نیارد.

بالاخره قرآن در 9 جلد تکثیر شد و یکی از آنها به نام مصحف ام در مدینه حفظ و هشت تای دیگر به مراکز اسلامی آن زمان یعنی مکه، بصره، شام، بحرین، یمن، مصر و الجزیره فرستاده شد.

علی رغم اهمیتی که در توصیه مصاحف به عمل آمد اما نهایتاً مصاحف مذکور خود دارای اغلاط املائی بودند و متأسفانه در تصحیح اغلاط، مسامحه شد و قبل از تصحیح و مقابله به بلاد مختلف ارسال گردید؛ و همین امر یکی از دلایل بروز اختلاف فرائت به شمار می رود.

نقطه گذاری و علامت گذاری قرآن

لازم به توضیح است که آیات جمع آوری شده در آن زمان، فاقد نشانه ها و علاماتی از قبیل اعراب و نقطه بوده و همین امر می توانست در درازمدت به تشتت قرائت کلمات قرآنی منجر گردد.

قرن سوم هجری، شیوه نگارش قرآن از نظر تکامل و پختگی به مرحله قابل ملاحظه ای رسید و علایمی که هم اکنون برای بیان حرکات حروف متداول است، از ابتکارات خلیل ابن احمد است.

عوامل بروز اختلاف قرائت

باید دانست که حقیقت و اصل قرآن غیر از مواردی است که امروز تحت عنوان اختلاف قرائت مطرح می شود. در واقع قرآن دارای نص واحدی است و اختلاف میان قاریان برای رسیدن به همان نص واحد است.

از امام صادق (ع) نقل شده است: قرآن یکی بیش نیست و از سوی خدای یکتا نازل شده است و این اختلاف بر سر قرائت آن از جانب راویان پدید آمده است. حال می توان نتیجه گرفت که قول خدا برای حفظ قرآن از هرگونه تحریف حق است و جود اختلاف قرائت برای رسیدن به همان نص واحد نزول قرآن است.

دلایل بروز اختلاف قرائت ها

تجویز قرائت قرآن از سوی پیامبر (ص) بدان صورت که هر گروهی مطابق لغت و لهجه و عادت خود از لحاظ تلفظ، قرائت کنند یکی از دلایل وجود اختلاف قرائت است.

اختلاف مصاحف اولیه چه پیش از واقعه یکی کردن مصاحف در زمان عثمان و چه پس از آن و نارسایی خط و نوشته های قرآن که از هرگونه علائم شخصی و حتی از نقطه و علامت حرکت، عاری بود و اصولاً خط عرب در آن روزگار مراحل ابتدایی خود را می گذراند یکی دیگر از دلایل وجود اختلاف قرائت است.

روایت حفص از عاصم

بین روایات مختلف روایت حفص از عاصم بین اکثریت مطلق جهان اسلام معتبر است و قرآن را با این روایت کتابت کنند و می خوانند. دلیل آن حفص است که با دو واسطه راوی قرائت حضرت علی (ع) است پس فصیح ترین قرائات، قرائت عاصم است و متقن ترین روایات، روایت حفص از عاصم است.